

สารบัญ

	หน้า
การใช้กฎหมายสหกรณ์เพื่อการกำกับดูแลสหกรณ์	1
บทบัญญัติการเป็นนายทะเบียนสหกรณ์	1
การใช้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์	1
อำนาจในการแต่งตั้งรองนายทะเบียนสหกรณ์	1
อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป	2
อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์นอกจากที่เป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป	4
อำนาจหน้าที่ในการรับจดทะเบียน	4
อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้ง	7
อำนาจหน้าที่ในการมอบหมายงาน	8
อำนาจหน้าที่ในการกำหนดระเบียบ	8
อำนาจในการกำหนดรูปแบบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ	8
อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการวินิจฉัย หรือให้ความเห็นชอบ	11
อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการเรียกประชุมใหญ่	13
อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ของนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมาย	13

การใช้กฎหมายสหกรณ์เพื่อการกำกับดูแลสหกรณ์

การกำกับดูแลสหกรณ์ นับเป็นบทบาทสำคัญของภาครัฐในการช่วยเหลือ ส่งเสริม และตรวจตราสหกรณ์ทุกประเภท ให้ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และอำนาจประโยชน์แก่สมาชิกตามหลักการและวิธีการสหกรณ์ ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ผู้มีบทบาทสูงสุดในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมงานสหกรณ์ในส่วนของภาครัฐ ได้แก่ นายทะเบียนสหกรณ์ โดยเริ่มตั้งแต่กำกับดูแลการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ การดำเนินงานทั่วไป การดำเนินธุรกิจ การเงินการบัญชี การสอบบัญชี จนถึงการเลิกและการชำระบัญชีสหกรณ์ ซึ่งภารกิจดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติได้มีการมอบหมายให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี และพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการด้วย

บทบัญญัติการเป็นนายทะเบียนสหกรณ์

เดิม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคแรก บัญญัติให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ และพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติ ให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545 มาตรา 122 ให้เปลี่ยนแปลงคำว่า “ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” เป็น “อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์” ทำให้นายทะเบียนสหกรณ์คืออธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 บัญญัติให้อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ (มาตรา 15 วรรคแรก)

ใช้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ไว้ แยกเป็นประเด็นหลักใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. อำนาจในการแต่งตั้งรองนายทะเบียนสหกรณ์

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 ให้นายทะเบียนสหกรณ์ แต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือ

เทียบเท่า เป็นรองนายทะเบียนสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย (มาตรา 15 วรรคสอง) ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าว นายทะเบียนสหกรณ์สามารถแต่งตั้งข้าราชการกรมภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็น รองนายทะเบียนสหกรณ์ได้ ไม่จำกัดเฉพาะข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์เพียงแห่งเดียว ทั้งนี้ การแต่งตั้งรองนายทะเบียนสหกรณ์ดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 15 วรรคสาม)

2. อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป

อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป ตามมาตรา 16 ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ และกำกับดูแลสหกรณ์ให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

- งานในส่วนนี้ นอกจากรับผิดชอบสหกรณ์ตามที่มีการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์แล้ว นายทะเบียนสหกรณ์ยังมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมช่วยเหลือแนะนำ กำกับ(ควบคุม) ดูแลสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้ว โดยให้อยู่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์และกฎหมายอื่น

(2) กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชี ตลอดจนสมุดและแบบรายงานต่าง ๆ ที่สหกรณ์ต้องยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งแบบพิมพ์อื่น ๆ ที่ต้องใช้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

- เพื่อให้สหกรณ์ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันในเรื่องการจัดทำบัญชี นายทะเบียนสหกรณ์จึงต้องกำหนดรูปแบบวิธีปฏิบัติและการตรวจสอบทางบัญชีให้เป็นมาตรฐาน

(3) แต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจการสหกรณ์ และผู้ชำระบัญชี

- เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายที่กำหนดให้มีการตรวจสอบบัญชี ตรวจสอบกิจการและฐานะทางการเงินของสหกรณ์ระหว่างดำเนินกิจการหรือมีการชำระบัญชีในสหกรณ์ที่ เลิกกิจการ กฎหมายได้บัญญัติให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้แต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวนี้

(4) ออกคำสั่งให้มีการตรวจสอบ หรือไต่สวนเกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนินงาน หรือฐานะการเงินของสหกรณ์

- ตามอำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ แบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ที่สอดคล้องกับ
ข้อบัญญัติของกฎหมาย คือ

1) การตรวจสอบ หรือ ใต่สวนเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์เห็นว่า รายการที่เกี่ยวกับคำขอตั้งสหกรณ์ หรือ รายการในข้อบังคับยังไม่ถูกต้อง หรือยังไม่ได้ดำเนินการตามวิธีการขอจัดตั้ง หรือการจัดตั้งตามที่ขอต
ทะเบียนจะมีผลกระทบเสียหายแก่ระบบสหกรณ์ ก่อนที่นายทะเบียนสหกรณ์จะมีคำสั่งให้คณะ ผู้จัดตั้ง
สหกรณ์แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้อง ตลอดทั้งมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์
สามารถออกคำสั่งมอบหมายให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่
ออกไปตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้น เพื่อรายงานนายทะเบียนสหกรณ์

2) การตรวจสอบ หรือ ใต่สวนเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือฐานะการเงินของ
สหกรณ์ในกรณีก่อนที่ นายทะเบียนสหกรณ์จะมีคำสั่งขยับยั้งหรือเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ มติที่ประชุม
คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ อันเนื่องมาจากการลงมติอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ
ระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ หรือกรณีก่อนที่ นายทะเบียนสหกรณ์จะ
มีคำสั่งให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่อง ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ระงับการ
ปฏิบัติบางส่วน ให้คณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว ให้
คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ให้กรรมการซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องพ้นจาก
ตำแหน่งกรรมการ

(5) สั่งให้ระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนของสหกรณ์ หรือให้เลิกสหกรณ์ ถ้า
เห็นว่าสหกรณ์กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือสมาชิก
ผลสืบเนื่องจากการตรวจสอบหรือใต่สวน นายทะเบียนสหกรณ์จะใช้อำนาจพิจารณาสั่ง
ระงับการดำเนินงานของสหกรณ์ หรือสั่งเลิกสหกรณ์ได้ตามน้ำหนักแห่งความเสียหาย ที่เกิดขึ้นใน
สหกรณ์

(6) ถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียนสหกรณ์

เมื่อผู้ชำระบัญชีได้เสนอผลการชำระบัญชีของสหกรณ์ที่เลิกต่อนายทะเบียน
สหกรณ์แล้ว นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้มีอำนาจถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียน

(7) จัดทำรายงานประจำปีแยกตามประเภทสหกรณ์เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการ
สหกรณ์แห่งชาติ

เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ ที่จะต้องจัดทำรายงานประจำปีแสดงผลการ
จัดตั้งสหกรณ์ ผลการดำเนินงานของสหกรณ์และผลการเลิกสหกรณ์ โดยแยกตามประเภทของสหกรณ์ที่จัด

ทะเบียน จากนั้นนายทะเบียนสหกรณ์จะต้องเสนอรายงานประจำปีแจ้งให้ที่ประชุมคณะกรรมการ
พัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติรับทราบ

**(8) ออกระเบียบหรือคำสั่งเพื่อให้มีการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อ
ประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์**

นายทะเบียนสหกรณ์สามารถออกระเบียบหรือคำสั่ง เพิ่มเติมจากที่กฎหมายกำหนด
ได้ หากพิจารณาเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์

**(9) กระทำการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ นาย
ทะเบียนสหกรณ์ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย**

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาแล้วใน (1) – (8) นายทะเบียนสหกรณ์ยังมีอำนาจ
หน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การพิจารณาไม่รับจดทะเบียนสหกรณ์ การวินิจฉัยปัญหา
เกี่ยวกับการตีความในข้อบังคับสหกรณ์ การให้ความเห็นชอบวงเงินกู้ยืมหรือค้ำประกันของสหกรณ์
 ฯลฯ นอกจากนี้บรรดาเรื่องที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อสั่งการมอบหมายมายัง
นายทะเบียนสหกรณ์ ก็ถือเป็นเรื่องที่นายทะเบียนสหกรณ์จะต้องปฏิบัติเช่นกัน

3. อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์นอกจากที่เป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไป (อำนาจเฉพาะตามกฎหมาย)

3.1. อำนาจหน้าที่ในการรับจดทะเบียน

(1) การรับจดทะเบียนสหกรณ์ ได้แก่

- การรับจดทะเบียนสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ตามมาตรา 37 วรรคแรก

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์ได้รับเรื่องราวตามคำขอจดทะเบียนสหกรณ์
ของคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์แล้ว นายทะเบียนสหกรณ์จะพิจารณารับจดทะเบียนหรือไม่ กฎหมายสหกรณ์
บัญญัติไว้ดังจะได้เรียบเรียงขั้นตอนต่อไปนี้

กรณีที่หนึ่ง นายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นว่ารายการที่เกี่ยวกับคำขอ
หรือรายการในข้อบังคับของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้นยังไม่ถูกต้อง หรือยังมีได้ดำเนินการตามมาตรา 34 นาย
ทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้องได้ (มาตรา 36 วรรค
ท้าย)

กรณีที่สอง นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า การเสนอคำขอจด
ทะเบียนยังมีความไม่ชัดเจนเท่าที่ควร นายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงาน
เจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย สามารถออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องมา
ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนสหกรณ์ได้
(มาตรา 36 วรรคแรก)

กรณีที่สาม นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่สมควรรับจดทะเบียน นายทะเบียนสหกรณ์จะออกคำสั่งไม่รับจดทะเบียน และแจ้งคำสั่งนั้นพร้อมด้วยเหตุผลเป็นหนังสือไปยังคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ (มาตรา 38 วรรคแรก)

กรณีที่ดี นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า สหกรณ์ตามที่ ขอดจดทะเบียนมีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 33 คำขอดทะเบียนมีเอกสารครบถ้วนถูกต้องตามมาตรา 35 และการจัดตั้งสหกรณ์ตามที่ขอจะไม่เสียหายแก่ระบบสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์จะรับจดทะเบียนให้แก่สหกรณ์นั้น (มาตรา 37 วรรคแรก) การพิจารณาตามความที่ได้กล่าวข้างต้น จำแนกอธิบายได้ดังนี้

1) สหกรณ์ตามที่ขอดทะเบียนมีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 33 หมายถึงว่าเมื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดในข้อบังคับแล้วสอดคล้องตามบทบัญญัตินี้หรือไม่ ก็ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ และต้อง

- มีกิจการร่วมกัน ตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอดทะเบียน
- มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ
- มีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่าๆ กัน และสมาชิกแต่ละคนจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด
- มีสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43(7)

ประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนให้กำหนดโดยกฎกระทรวง

2) คำขอดทะเบียนมีเอกสารครบถ้วนถูกต้องตามมาตรา 35

3) การจัดตั้งสหกรณ์ตามที่ขอจะไม่เสียหายแก่ระบบสหกรณ์

หมายความว่าสหกรณ์ที่กำลังขอดทะเบียนมานี้ เมื่อเป็นสหกรณ์แล้วกิจกรรมดำเนินงานทั้งหลายจะ ไม่มีผลกระทบในทางที่ทำให้เสียหายแก่ระบบของสหกรณ์ ซึ่งระบบของสหกรณ์นั้นคงต้องวัดจากหลักการวิธีการสหกรณ์กับแนวโน้มพฤติกรรมของกลุ่มผู้ขอจัดตั้งสหกรณ์ เช่น การขอจัดตั้งสหกรณ์ที่มีสมาชิกสหกรณ์มาจากหมู่ญาติพี่น้องโดยตรง การขอจัดตั้งสหกรณ์ที่มีกลุ่มบุคคลน้อยมากจนส่อให้เห็นว่าจะใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการประกอบการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมิใช่ตามระบบรูปแบบและวิธีการสหกรณ์หรือแม้กระทั่งการขอจัดตั้งสหกรณ์ที่มีลักษณะอ่อนแอประสัจจนเกินไป โดยไม่คำนึงถึง ระดับและความต้องการที่จำเป็นในขณะนั้นของสมาชิก เป็นต้น

- การรับจดทะเบียนสหกรณ์ใหม่ที่มาจากการควบสหกรณ์เข้ากัน

เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ที่ควบเข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่แล้ว นายทะเบียนสหกรณ์จะถอนชื่อสหกรณ์เดิมที่ได้ควบเข้ากันนั้นออกจากทะเบียน ตามมาตรา 94 วรรคแรก

- การรับจดทะเบียนสหกรณ์ใหม่ที่แยกไปจากสหกรณ์เดิมตามมาตรา 99 (ประกอบกับมาตรา 37 วรรคแรก)

- การรับจดทะเบียนชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 103 วรรคท้าย (ประกอบกับ มาตรา 37 วรรคแรก)

เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนแล้ว นายทะเบียนสหกรณ์จะเป็นผู้ออกไปสำคัญรับจดทะเบียนให้แก่สหกรณ์ หรือสหกรณ์ตั้งใหม่ที่มาจากการควบสหกรณ์เข้ากัน หรือสหกรณ์ใหม่ที่แยกไปจากสหกรณ์เดิม หรือชุมนุมสหกรณ์แล้วแต่กรณี

(2) การรับจดทะเบียนข้อบังคับ ได้แก่

- การรับจดทะเบียนข้อบังคับของสหกรณ์ตามมาตรา 37 วรรคแรก

- การรับจดทะเบียนข้อบังคับของสหกรณ์ใหม่ที่มาจากการควบสหกรณ์เข้ากัน ตามมาตรา 94

- การรับจดทะเบียนข้อบังคับของสหกรณ์ใหม่ที่แยกไปจากสหกรณ์เดิม ตาม มาตรา 99 (ประกอบกับมาตรา 37 วรรคแรก)

- การรับจดทะเบียนข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 103 วรรคท้าย (ประกอบกับมาตรา 37 วรรคแรก)

(3) การรับจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ ได้แก่ ข้อบังคับสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์แล้วแต่กรณี เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งใดจะต้องเสนอต่อนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อ จดทะเบียนต่อไป ตามมาตรา 44 วรรคแรก

(4) การรับจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อ กรณีสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์มีความประสงค์จะเปลี่ยนชื่อ ต้องคืนใบสำคัญรับจดทะเบียนและนายทะเบียนสหกรณ์จะออกไปสำคัญรับจดทะเบียน การเปลี่ยนชื่อให้สหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์แล้วแต่กรณี ในขณะที่เดียวกันสหกรณ์หรือชุมนุมสหกรณ์ ต้องเสนอขอจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับไปพร้อมกันด้วย ตามมาตรา 44 วรรคสอง

(5) การรับจดทะเบียนสหกรณ์ที่มาจากกลุ่มเกษตรกร กรณีกลุ่มเกษตรกรแสดง ความจำนงขอเปลี่ยนฐานะเป็นสหกรณ์ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาเห็นว่าข้อบังคับของกลุ่ม เกษตรกรมีรายการถูกต้องตามมาตรา 43 นายทะเบียนสหกรณ์จะรับจดทะเบียนตามมาตรา 122

(6) การจดทะเบียนผู้ชำระบัญชี นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้จดทะเบียนผู้ชำระบัญชี เมื่อได้เห็นชอบการเลือกตั้งผู้ชำระบัญชีหรือจดทะเบียนผู้ชำระบัญชีซึ่งได้รับแต่งตั้งกรณีต่าง ๆ กันตามมาตรา 75

3.2. อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้ง

(1) การแต่งตั้งรองนายทะเบียนสหกรณ์ ตามบทบัญญัติในมาตรา 15 ให้นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าเป็นรองนายทะเบียนสหกรณ์ และการแต่งตั้งดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) การแต่งตั้งผู้ตรวจการสหกรณ์ ตามบทบัญญัติในมาตรา 16(3)

(3) การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ตามบทบัญญัติในมาตรา 16 (3)

(4) การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ตามบทบัญญัติในมาตรา 16 (3)

(5) การตั้งผู้สอบบัญชีเพื่อตรวจสอบงบดุล ตามบทบัญญัติมาตรา 80 วรรคแรก

(6) การตั้งผู้ชำระบัญชี กรณีที่ประชุมใหญ่ไม่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีภายในกำหนดเวลา หรือนายทะเบียนสหกรณ์ไม่ให้ความเห็นชอบในการเลือกตั้งผู้ชำระบัญชี นายทะเบียนสหกรณ์สามารถตั้งผู้ชำระบัญชีขึ้นทำการชำระบัญชีสหกรณ์ได้ ตามมาตรา 75 วรรคสอง หรือกรณีนายทะเบียนสหกรณ์เห็นสมควรหรือเมื่อสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามของสมาชิกทั้งหมดร้องขอให้เปลี่ยนผู้ชำระบัญชีใหม่ นายทะเบียนสหกรณ์จะแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีคนใหม่แทนผู้ชำระบัญชีซึ่งได้รับเลือกตั้งหรือซึ่งได้แต่งตั้งไว้ก็ได้ ตามมาตรา 75 วรรคสาม

3.3 อำนาจหน้าที่ในการมอบหมายงาน

(1) การมอบหมายงานให้แก่รองนายทะเบียนสหกรณ์ ตามบทบัญญัติในมาตรา 15 วรรคสอง รวมถึงบทบัญญัติในมาตรา 16 วรรคสอง นายทะเบียนสหกรณ์สามารถมอบหมายรองนายทะเบียนสหกรณ์ให้ปฏิบัติการแทนได้ทุกเรื่องตามพระราชบัญญัติที่กำหนดเป็นอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์

(2) การมอบหมายงานให้แก่ผู้ตรวจการสหกรณ์ ตามบทบัญญัติในมาตรา 16 วรรคสอง นายทะเบียนสหกรณ์สามารถมอบหมายผู้ตรวจการสหกรณ์ให้ปฏิบัติการแทนได้ทุกเรื่องตามพระราชบัญญัติที่กำหนดเป็นอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์

(3) การมอบหมายงานให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย ตามบทบัญญัติในมาตรา 16 วรรคสอง นายทะเบียนสหกรณ์สามารถมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ ปฏิบัติการแทนได้ทุกเรื่องตามพระราชบัญญัติที่กำหนดเป็นอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์

3.4 อำนาจหน้าที่ในการกำหนดระเบียบ

(1) ระเบียบการช่วยเหลือดำเนินกิจการสหกรณ์ (มาตรา 23 วรรคท้าย) กรณีมี สหกรณ์ที่จดทะเบียนจัดตั้งมาแล้วยังไม่เกินสามปี หรือมีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกันเกินสองปี เมื่อ สหกรณ์ร้องขอ หรือนายทะเบียนสหกรณ์หรือคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติเห็นว่า จำเป็นต้องแก้ไข นายทะเบียนสหกรณ์จะสั่งให้ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียน สหกรณ์มอบหมายเข้าช่วยเหลือดำเนินกิจการของสหกรณ์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ตามระเบียบที่ นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

(2) ระเบียบการตรวจสอบบัญชี (มาตรา 69 วรรคท้าย) นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ ออกระเบียบการตรวจสอบบัญชี นอกจากการตรวจสอบบัญชีตามมาตรฐานที่รับรองทั่วไป เพื่อ นำไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์

3.5 อำนาจในการกำหนดรูปแบบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

(1) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ในการตรวจสอบกิจการและฐานะการเงิน ของสหกรณ์ เป็นบทบัญญัติในมาตรา 19 สำหรับกรณีการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการสหกรณ์

(2) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ในการให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ แก้ไขข้อบกพร่อง อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 22 (1) ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดวิธีการและ ระยะเวลา กรณีให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ปฏิบัติ

(3) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ให้มีการแก้ไขข้อบกพร่อง อยู่ในบทบัญญัติ มาตรา 22 (3) ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดวิธีการและระยะเวลา เพื่อให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องให้ แล้วเสร็จ กรณีสั่งให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว

(4) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ที่เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนดำเนิน กิจกรรมของสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 34 (2) ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง

- (5) แบบคำขอตระเบียงตั้งสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 35 วรรคแรกให้ นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบคำขอตระเบียงสหกรณ์ เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์จัดทำยื่น เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์
- (6) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ที่เป็นประกาศกำหนดประเภทของ สหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบได้ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 41
- (7) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์เกี่ยวกับจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการ อยู่ใน บทบัญญัติมาตรา 53 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดจำนวน ผู้ตรวจสอบกิจการซึ่งที่ ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก
- (8) แบบและรายการบัญชีของสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 65 วรรคแรก นาย ทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบและรายการบัญชีที่สหกรณ์จะต้องจัดทำ
- (9) ข้อกำหนดในการเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี อยู่ใน บทบัญญัติมาตรา 65 วรรคแรก นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการเก็บรักษาบัญชีและ เอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ
- (10) ข้อกำหนดในการจัดทำบัญชีและบัญชีกำไรขาดทุน อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 66 วรรคสอง นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบบัญชีที่มีรายการแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ของสหกรณ์ รวมทั้งกำหนดแบบบัญชีกำไรขาดทุนเพื่อให้สหกรณ์เป็นผู้จัดทำ
- (11) การกำหนดค่าตอบแทนให้กับผู้ชำระบัญชี อยู่ในมาตรา 75 วรรคท้าย นาย ทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนสำหรับผู้ชำระบัญชีสหกรณ์
- (12) ข้อกำหนดเกี่ยวกับแบบรายงานของผู้ชำระบัญชี อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 85 วรรคแรก นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบรายงานของผู้ชำระบัญชีต่อนายทะเบียนสหกรณ์ทุกระยะ หกเดือน ซึ่งแสดงถึงผลการจัดการชำระบัญชีและความเป็นไปของบัญชีที่ชำระอยู่นั้น
- (13) ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาแก้ไขข้อบกพร่องในการชำระบัญชี อยู่ใน บทบัญญัติมาตรา 85 วรรคท้าย กรณีการชำระบัญชีมีข้อบกพร่อง นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ผู้ชำระ บัญชีแก้ไขข้อบกพร่อง และรายงานต่อนายทะเบียนสหกรณ์ภายในเวลาที่กำหนด

(14) ข้อกำหนดการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 86 (2) นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดอัตราจ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท

(15) แบบคำขอตระเบียนสหกรณ์ตั้งใหม่โดยควบเข้ากัน อยู่ในมาตรา 93 วรรคแรก ให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบคำขอตระเบียนสำหรับสหกรณ์ตั้งใหม่ที่เกิดจากการควบสหกรณ์เข้ากัน

(16) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ที่เป็นวิธีการแบ่งแยกทรัพย์สิน ทุน ทูน ตำรอง หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 96 วรรคสาม นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดวิธีการพิจารณาแบ่งแยกทรัพย์สินฯ เพื่อให้สหกรณ์ถือปฏิบัติ

(17) แบบคำขอตระเบียนชุมนุมสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 103 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบคำขอตระเบียนชุมนุมสหกรณ์ โดยนำมาตรา 35 วรรคแรกมาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(18) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์ที่เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนดำเนินงานกิจการของชุมนุมสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 103 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของชุมนุมสหกรณ์ ที่จะจัดตั้งโดยนำมาตรา 34 (2) มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(19) ข้อกำหนดของนายทะเบียนสหกรณ์เกี่ยวกับจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการชุมนุมสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดจำนวน ผู้ตรวจสอบกิจการชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก (สหกรณ์สมาชิก) หรือ บุคคลภายนอก โดยนำมาตรา 53 วรรคท้าย มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(20) แบบและรายการบัญชีชุมนุมสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบและรายการบัญชีที่ชุมนุมสหกรณ์จะต้องจัดทำ โดยนำมาตรา 65 วรรคแรก มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(21) ข้อกำหนดในการเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีชุมนุมสหกรณ์ อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการเก็บรักษาบัญชี

และเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานชุมนุมสหกรณ์ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ โดย นำมาตรา 65 วรรคแรก มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(22) ข้อกำหนดในการจัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแบบงบดุลที่มีรายการแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ของชุมนุมสหกรณ์ รวมทั้งกำหนดแบบบัญชีกำไรขาดทุนเพื่อให้ชุมนุมสหกรณ์เป็นผู้จัดทำ โดยนำ มาตรา 66 วรรคสอง มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

(23) การกำหนดค่าตอบแทนให้กับผู้ชำระบัญชี อยู่ในมาตรา 105 วรรคท้าย นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนสำหรับผู้ชำระบัญชีชุมนุมสหกรณ์ โดยนำมาตรา 75 วรรค ท้าย มาใช้ประกอบโดยอนุโลม

3.6 อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการวินิจฉัย หรือให้ความเห็นชอบ

(1) การตีความในข้อบังคับ ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความในข้อบังคับนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ให้คำวินิจฉัยตามกรณีนั้น ปรากฏตามบทบัญญัติมาตรา 45 คำวินิจฉัย ของนายทะเบียนสหกรณ์ สหกรณ์ต้องถือปฏิบัติตามนั้น

(2) การแยกสหกรณ์ ในกรณีที่ประชุมใหญ่มีมติไม่เห็นชอบให้แยกสหกรณ์ ถ้า สมาชิกซึ่งลงลายมือชื่อขอให้แยกสหกรณ์ได้พิจารณาแล้วไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุมใหญ่ แล้วเสนอ เรื่องมาให้นายทะเบียนสหกรณ์วินิจฉัยชี้ขาดว่าสมควรแยกสหกรณ์หรือไม่ และเมื่อ นายทะเบียน สหกรณ์วินิจฉัยชี้ขาดเป็นอย่างใดแล้วให้เป็นที่สุด ปรากฏตามบทบัญญัติมาตรา 97

(3) การกู้ยืมเงินหรือการค้ำประกันของสหกรณ์ ตามบทบัญญัติมาตรา 47 การ กู้ยืมเงินหรือการค้ำประกันของสหกรณ์จะต้องจำกัดอยู่ภายในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ

(4) การนำเงินของสหกรณ์ไปซื้อหุ้น ตามมาตรา 62 (6) เงินของสหกรณ์ อาจ นำไปลงทุนซื้อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวกหรือส่งเสริมความเจริญแก่ กิจการของสหกรณ์โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(5) การเลือกตั้งผู้ชำระบัญชี การชำระบัญชีของสหกรณ์ที่เลิกเพราะเหตุอื่น นอกจากล้มละลายให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งผู้ชำระบัญชีโดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ขึ้น ทำการชำระบัญชีสหกรณ์ ปรากฏตามมาตรา 75 วรรคแรก

(6) การโอนทรัพย์สินคงเหลือจากการชำระบัญชี กรณีถ้ายังมีทรัพย์สินคงเหลืออยู่อีกในสหกรณ์ ภายหลังจากได้มีการชำระหนี้ของสหกรณ์และจ่ายตามลำดับให้สมาชิกแล้ว ตามกฎหมายให้ผู้ชำระบัญชีโอนให้แก่สหกรณ์อื่นหรือสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามมติที่ประชุมใหญ่ แต่ถ้าไม่อาจเรียกประชุมใหญ่ได้ภายในสามเดือนนับแต่วันที่ชำระบัญชีเสร็จให้ผู้ชำระบัญชีโอนให้แก่สหกรณ์อื่นหรือสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของนายทะเบียนสหกรณ์ ตามมาตรา 86 วรรคท้าย

(7) การเสนอผลการชำระบัญชี การที่ผู้ชำระบัญชีได้เสนอผลการชำระบัญชี ต่อผู้สอบบัญชี เมื่อผู้สอบบัญชีตรวจสอบและรับรองบัญชีที่ชำระนั้นแล้ว ให้ผู้ชำระบัญชีเสนอต่อนายทะเบียนสหกรณ์ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบด้วยแล้วให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี นายทะเบียนสหกรณ์จะถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียนตามมาตรา 87 วรรคท้าย

(8) การควบสหกรณ์ สหกรณ์ตั้งแต่สองสหกรณ์อาจควบเข้ากันเป็นสหกรณ์เดียวได้ โดยมติแห่งที่ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์ และต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 90 วรรคแรก

(9) การให้ความเห็นชอบของนายทะเบียนสหกรณ์กรณีเกี่ยวกับชุมนุมสหกรณ์ ตามมาตรา 105 วรรคท้ายกำหนดให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 หมวด 4 หมวด 5 และหมวด 6 มาบังคับใช้กับชุมนุมสหกรณ์โดยอนุโลม ดังนั้น กรณีเกี่ยวกับข้อ (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ข้างต้น ในส่วนของชุมนุมสหกรณ์ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ด้วย

3.7 อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการเรียกประชุมใหญ่

กรณีที่ 1 สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกของสหกรณ์ร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ถ้าคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่เรียกประชุมใหญ่วิสามัญภายในกำหนดระยะเวลา นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่วิสามัญภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามมาตรา 55 วรรคท้าย

กรณีที่ 2 สมาชิกสหกรณ์ทำหนังสือร้องขอแยกสหกรณ์ต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แล้วคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่เรียกประชุมใหญ่ภายในกำหนดเวลา ให้ นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่ภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควร ตามมาตรา 96 วรรคท้าย

สำหรับชุมนุมสหกรณ์ บทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย กำหนดให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 หมวด 4 หมวด 5 และหมวด 6 มาใช้บังคับกับชุมนุมสหกรณ์โดยอนุโลม ดังนั้น ตาม

กรณีที่ 1 และ 2 ย่อมนำมาใช้กับชุมนุมสหกรณ์ได้ แต่ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ตามกฎหมายด้วย

3.8 อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ของนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมาย

(1) การออกคำสั่งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ หรือเชิญสมาชิกของสหกรณ์มาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์ หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือรายงานการประชุมของสหกรณ์ได้

ตามมาตรา 17 กำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจ

- 1) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์
- 2) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ตรวจสอบกิจการ
- 3) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้จัดการ
- 4) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าหน้าที่
- 5) มีหนังสือเชิญสมาชิกของสหกรณ์
  - มาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์
  - ให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน
  - ให้ส่งรายงานการประชุมสหกรณ์

โทษ ของการขัดขืนไม่ดำเนินการตามคำสั่งและหนังสือเรียกดังกล่าวมีโทษปรับไม่เกิน 10,000.- บาท (มาตรา 130)

(2) การเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของสหกรณ์ในระหว่างเวลาทำงานของสหกรณ์

ตามมาตรา 18 กำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจ

1) เข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของสหกรณ์ในระหว่างเวลาทำงาน ของสหกรณ์

2) ให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือ

3) ให้คำชี้แจงแก่ผู้ปฏิบัติการตามสมควร

วิธีการปฏิบัติของบุคคลผู้มีอำนาจดังกล่าวนี้จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ จะต้องแสดงเจตนาว่าเป็นผู้มีอำนาจโดยแสดงบัตรประจำตัว ยืนยันว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจจริง และต้องแจ้งแสดงโดยชัดเจนซึ่งความประสงค์ในการ เข้าไปตรวจสอบ

โทษ หากมีการขัดขวางหรือฝ่าฝืนแล้ว ผู้ฝ่าฝืนขัดขวางมีโทษปรับไม่เกิน 10,000.- บาท (มาตรา 131)

(3) การยับยั้งหรือเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมคณะกรรมการ
ดำเนินการสหกรณ์ กรณีที่มีการละเมิด ฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบหรือ
คำสั่งของ นายทะเบียนสหกรณ์

ตามมาตรา 20 กำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจในการออกคำสั่งยับยั้งหรือ
เพิกถอนมติได้ ในกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ใด หรือที่ประชุม ของคณะกรรมการดำเนินการของ
สหกรณ์ใดๆ มีมติในลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังต่อไปนี้คือ

- 1) ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ในที่นี้คือการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ กฎหมาย
อาญา กฎหมายแพ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญ เหล่านี้เป็นต้น
- 2) ฝ่าฝืนข้อบังคับสหกรณ์ โดยถือตามลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ตามข้อบังคับ
สหกรณ์ การแปลความและตีความหมายว่าฝ่าฝืนหรือไม่ ให้ใช้ดุลพินิจแปลความโดยคำนึงถึงนิยามคำว่า
“สหกรณ์” ตามมาตรา 4 เป็นสำคัญ กล่าวคือ ตีความโดยคำนึงถึงประ โยชน์ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม
ที่เกิดขึ้นหรือมีผลกระทบเนื่องมาจากการฝ่าฝืนข้อบังคับนั้น
- 3) ฝ่าฝืนระเบียบของสหกรณ์ มีนัยอย่างเดียวกับฝ่าฝืนข้อบังคับสหกรณ์
- 4) ฝ่าฝืนระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ แต่ระเบียบหรือคำสั่ง
ดังกล่าวจะต้องออกโดยชอบและอาศัยอำนาจของกฎหมาย

(4) การร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ กรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่
ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ตามมาตรา 21

ในทางปฏิบัติจะเกิดปัญหาข้อขัดข้องเสมอต่อกรณีที่ซึ่งบุคคลผู้มีอำนาจบริหาร
จัดการในสหกรณ์ดำเนินการในทางมิชอบหรือกระทำผิดหรือทุจริตเสียเอง บุคคลผู้มีอำนาจเหล่านั้นก็จะ
ไม่ดำเนินการใดๆ ในทางที่จะเป็นผลเสียหายต่อตนเอง ซึ่งตามมาตรา 21 นี้ ได้ให้อำนาจนายทะเบียน
สหกรณ์ดำเนินการร้องทุกข์ในคดีอาญาเพื่อกล่าวโทษ หรือเป็น โจทก์ฟ้องคดีแพ่งและอาญาเสียเองได้
ทั้งนี้ กฎหมายได้เปิดทางเลือกให้ว่าจะให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับว่าต่างแก่ต่างแทนสหกรณ์ โดย
สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดี หรือการว่าจ้างนั้นได้

หากไม่เลือกใช้อัยการดำเนินการแล้ว นายทะเบียนสหกรณ์จะเลือกจ้างทนาย ว่า
ความแทนได้

ให้สังเกตว่ากฎหมายใช้คำว่า “ให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์” การใช้
ถ้อยคำดังกล่าวมิได้หมายความว่าบังคับให้ต้องใช้พนักงานอัยการเท่านั้น เพราะคำก่อนหน้านี้ให้อำนาจร้อง
ทุกข์หรือดำเนินคดีโดยนายทะเบียนสหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์โดยลำพัง ทำให้แปล
ความหมายว่าแต่งตั้งหรือจ้างทนายความว่าต่าง แก่ต่างก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

เหตุผลที่บัญญัติไว้เช่นนี้เพราะสหกรณ์มิใช่หน่วยราชการหรือองค์กรของรัฐ ที่
พนักงานอัยการจะดำเนินคดีแทนได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายเปิดช่องให้อำนาจพนักงานอัยการ
ไว้

ค่าใช้จ่ายถือเป็นส่วนรับผิดชอบของสหกรณ์ในการออกค่าใช้จ่าย แต่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าวนี้อาจถือเป็นละเมิด ซึ่งผู้กระทำละเมิดต่อสหกรณ์คือ กรรมการ ผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ทำให้สหกรณ์เสียหายจะต้องรับผิดชอบ

(5) การออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ปฏิบัติการ กรณี คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กระทำการหรือละเว้นกระทำการให้สหกรณ์เสียหาย

ตามมาตรา 22 ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กระทำการหรือละเว้นกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จนทำให้เสื่อมเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก หรือสหกรณ์มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือกิจการหรือฐานะการเงินตามรายงานการสอบบัญชี หรือตามรายงานการตรวจสอบ ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ปฏิบัติการดังต่อไปนี้

- (1) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่องตามวิธีการและระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
- (2) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ระงับการปฏิบัติบางส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่องหรือเสื่อมเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก
- (3) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้แล้วเสร็จตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
- (4) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะหรือให้กรรมการซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีนั้นพ้นจากตำแหน่งกรรมการ

(6) กรณีนายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้กรรมการบางคนพ้นจากตำแหน่งถ้า ที่ประชุมใหญ่มิได้เลือกตั้งหรือเลือกตั้งผู้เป็นกรรมการไม่ได้ตามกำหนดเวลา ให้นายทะเบียนสหกรณ์ตั้งสมาชิกเป็นกรรมการแทน ตามมาตรา 25

(7) การออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนสหกรณ์ ตามมาตรา 36 วรรคแรก

(8) การสั่งให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้องในกรณีพิจารณารายการที่เกี่ยวข้อง คำขอ หรือรายการในข้อบังคับของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งแล้วไม่ถูกต้องหรือมิได้ดำเนินการตามที่กำหนดในกฎหมาย มาตรา 34 ทั้งนี้ตามมาตรา 36 วรรคท้าย

(9) การแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนพร้อมเหตุผลเป็นหนังสือไปยังคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์กรณีไม่รับจดทะเบียน ตามมาตรา 38 วรรคแรก

(10) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ นายทะเบียนสหกรณ์สามารถดำเนินการได้ตามข้อ (11) (12) โดยอนุโลม ตามมาตรา 44 วรรคท้าย

(11) การมีหนังสือแจ้งให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ตามมาตรา 55 วรรคแรก

(12) การเก็บสำเนาทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้น รวมถึงการเก็บรายงานการเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนดังกล่าว ตามมาตรา 64 วรรคสองและวรรคท้าย

(13) การเก็บรักษารายงานประจำปีและงบดุลของสหกรณ์ ตามมาตรา 67

(14) การสั่งเลิกสหกรณ์ เมื่อปรากฏว่าสหกรณ์ไม่เริ่มดำเนินกิจการภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่จดทะเบียนหรือหยุดดำเนินกิจการติดต่อกันเป็นเวลาสองปีนับแต่วันที่หยุดกิจการ ตามมาตรา 71 (1)

(15) การสั่งเลิกสหกรณ์ เมื่อปรากฏว่าสหกรณ์ไม่ส่งสำเนางบดุลและรายงานประจำปีต่อนายทะเบียนสหกรณ์เป็นเวลาสามปีติดต่อกัน ตามมาตรา 71 (2)

(16) การสั่งเลิกสหกรณ์ เมื่อปรากฏว่าสหกรณ์ไม่อาจดำเนินกิจการให้เป็น ผลดีหรือการดำเนินกิจการสหกรณ์ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือประโยชน์ส่วนรวม ตามมาตรา 71 (3)

(17) การปิดประกาศชื่อผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 75 วรรคสี่

(18) การรับทราบงบดุลที่ผู้ชำระบัญชีจัดทำภายหลังจากที่ผู้สอบบัญชีรับรองงบดุลและการอนุมัติงบดุลของที่ประชุมใหญ่แล้ว ตามมาตรา 80 วรรคสอง

(19) การอนุมัติงบดุลตามข้อ (21) ในกรณีที่ประชุมใหญ่ไม่ครบองค์ประชุมให้ผู้ชำระบัญชีเสนองบดุลต่อนายทะเบียนสหกรณ์เพื่ออนุมัติ ตามมาตรา 80 วรรคท้าย

(20) การรับวางเงินสำหรับจำนวนหนี้ซึ่งเจ้าหนี้มิได้ติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ โดยผู้ชำระบัญชีต้องวางเงินไว้ต่อนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 84 วรรคแรก

(21) ตามกรณีในข้อ (20) ถ้าเจ้าหนี้ไม่มารับเงินจนพ้นกำหนด นายทะเบียนสหกรณ์ จะจัดตั้งเป็นรายได้ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ตามมาตรา 84 วรรคท้าย

(22) รับทราบการเสนอรายงานของผู้ชำระบัญชีทุกระยะหกเดือน ตามมาตรา 85

(23) การรักษาสมุดบัญชีและเอกสารทั้งหลายของสหกรณ์ที่ได้ชำระบัญชีเสร็จแล้วเป็นเวลาสองปีนับแต่วันที่ถอนชื่อสหกรณ์นั้นออกจากทะเบียน

สำหรับชุมนุมสหกรณ์ บทบัญญัติมาตรา 105 วรรคท้าย กำหนดให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 หมวด 4 หมวด 5 และหมวด 6 มาใช้บังคับกับชุมนุมสหกรณ์โดยอนุโลม ดังนั้น กรณีตาม (1) - (23) ย่อมนำมาใช้กับชุมนุมสหกรณ์ได้ แต่ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ตามกฎหมายด้วย